

Digital dannelse – en nødvendighet

Petter Bae Brandtzæg, forsker SINTEF IKT.

Debattinnlegg publisert i Aftenposten tirsdag 18. januar 2005

Nye skiller. Digital dannelse er blitt en nødvendighet, både for voksen og barn. Digitale medier som PC, Internett, mobiltelefon og flerkanal-TV er blitt sentrale kommunikasjons- og informasjonsverktøy for store deler av det norske folk. En norsk borger bruker i gjennomsnitt 6 timer på ulike medier daglig (Mediadøgnet, 2004).

Mediebruken er blitt illustrert på godt og vondt under katastrofen i Asia. Sunamien er den mest omtalte medienyheten noensinne. I katastrofer ser vi hvordan kommunikasjons- og informasjonsbruken med digitale medier øker i omfang. Nyhetskonsum, kommunikasjon, oppsporing av pårørende og støtte erklæringer er noen av aktiviteten. Samtidig misbrukes mediene i kommersiell svindel, feilinformasjon, og formidling av historier og bilder vi strengt tatt ikke ønsker.

I denne konteksten vurderer paradoksalt nok Utdanningsdepartementet å kutte antallet undervisningstimer i faget mediekunnskap. En mer positiv begivenhet er ”E-borgerskap konferansen” som avholdes den 18. januar i år. Her er målet å diskutere hva ”E-borgerskapet” egentlig er og hvordan vi alle kan oppnå og bli fullverdige deltakere i dagens digitale samfunn. For hva forventes av fremtidens norske borgere eller e-borgere? Vil vi få nye sosiale skiller, såkalte digitale skiller? Og, hva er egentlig digital dannelse og hvem trenger det?

Annen medieregulering ”Digital dannelse” er et av de mest omtalte og diffuse begrepene som benyttes i nyere medieforskning. Begrepet er vanskelig å avgrense fordi det omhandler svært mye i folks moderne medieliv. Digital dannelse handler dels om informasjon ut til folket og dels om å gjøre de nye digitale mediene tilgjengelig for alle. Men de digitale mediene og dets nye muligheter medfører i tillegg et økende behov for den informerte og ansvarlige e-borger. Vi har på kort tid sett ett skifte i håndteringen av mediereguleringen, fra myndigheter til hjemmet, men også fra mediebedriftene selv til hjemmet. Det er i stor grad den enkeltes ansvar å selv regulere medieinnhold, tolke innhold og produsere innhold.

Kulturredaktøren i Aftenposten Per Anders Madsen skriver i en kommentar den 12. januar at: ”mediets (les Internett) sluttprodukt ligner råvarer – informasjon og inntrykk med beskjeden grad av bearbeidelse, kildekritikk overlates til leseren” (s.3). Jeg kan legge til at dette ikke bare gjelder Internett, men også TV-mediet. Internett har gjort det praktisk umulig å forhåndssensurere og kontrollere informasjon, mens mediebedriftene selv ikke lenger har tid til å fordøye informasjon som skal rapporteres. Dette for å være først ute med nyheter over eteren.

Foreldres og den enkeltes ansvar. Digital dannelse må derfor også inkludere evnen til å tilegne seg viktig informasjon, tolke medieinnhold og å være kritisk tenkende. Samtidig må foreldre ta ansvar for barnas mediebruk og beskytte disse for skadelig innhold. I et videre perspektiv handler digital dannelse om å inneha den kompetansen som trengs for å være fullverdige deltakere i dagens digitale samfunn. Her er vil evnen til kommunikasjon og innholdsproduksjon på Internett være viktig.

Fullverdig deltager. Å være en fullverdig deltager i det digitale samfunnet er ingen selvfølgelighet. I Norge er det dokumentert større digitale skiller, hvor særlig jenter, kvinner og eldre henger etter (Frønes, 2002; Brandtzæg mfl. 2004; SSB, 2004). Den sosiale kløften er ikke nødvendigvis mellom de som har og ikke har tilgang til PC og Internett, men mellom de som bruker og behersker de nye digitale mediene.

Velferd. Studier tyder på at det å ha PC- og Internettkompetanse er blitt en viktige faktorer for å gjøre det bra på skolen. Denne kompetansen er også en nødvendighet når flere velferdstjenester kun blir tilgjengelig via Internett, når det å ta utdanning krever kompetanse i Internett- og PC-bruk og når jobbene våre digitaliseres. I følge Moderniseringsdepartementet skal hver enkelt av oss ha vår egen hjemmeside (www.norge.no/minside) innen 1. juli 2005. På "Min side" skal enhver kunne nå frem til hele det offentlige apparatet, enten det gjelder stat, fylkeskommune eller kommune. Her skal man få tilgang til sin egen fastlege for å få en resept, sende flyttemelding, fornye pass eller søke om hjemmehjelp. For å få til dette, trengs ikke bare god PC og bredbånd til folket. Vi trenger alle å bli e-borgere.

Hvordan kan vi så gjøre alle til fullverdige og deltagende e-borgere? Tilgjengelighet for alle er viktig, men ikke tilstrekkelig. Både innholdsproduksjonen og kommunikasjonen i lys av katastrofebølgen har vist hvor viktig det er selv å kunne ta i bruk digitale medier, produsere medieinnhold og å være kritisk og tolkende til medieinnhold.

Kritisk og kreativ bruk av mediene er ikke noe som nødvendigvis kan læres igjennom formelle kurs eller skolegang. Men vi må få på dagsorden hvilke deler av den formelle utdannelsen som kan spille en viktig rolle i denne prosessen. Mediekunnskap som fag var et riktig skritt på veien som nå kanskje reduseres (!). Samtidig trengs det mer kunnskap om hvordan alle skal kunne tilegne seg digital dannelse og informasjon ut til foreldrene om hvordan de skal veilede barna inn i den nye medieverden. I tillegg må alle digitale tjenester utformes på en slik måte at de blir enkle å bruke for alle brukergrupper. Til slutt bør en hver mediebedrift ha digital dannelse på programmet.